

מאתרי מחיצת האבנים

מאת עזרא זוסמן

אני ז"ל, אהב יציאות אל מחוץ לעיר, אל עבר מסילת הברזל, אל בני הירק המשתרעים קילומטרים לאורך החוף, אל הכפרים הראשונים המתחילים מיד עם הקיסנות, אל גנים ותורי שות ופארקים וחוות, אל שדות ואדמת בור שהקיסו את הלימנים, מקומות מרפא בימות הקיץ, מיד עם הפשרת השלג, עם יום אביבי ראשון, היה מוציא את תלמידיו מ"בית הספר התיכון למסחר", לאיזה גן עזוב, המתעורר לחיים, ליד צפצפה צירומה, כדי לספר סיפור למראה הפקעים התמוחים מסחורית, להרביץ תורת הצמיחה, וטא עשה זאת גם בחברת מבוגרים: מורים, מדריכים, וחכמי הסבע למיניהם. היה מפליג ודאי למסע לימודים זה גם עם חברי, הוועד הפלישתני האודיסאי, אילולא הרשותם לליריזם מדעי זה, לאהבה עמוקה זו אל סודות הצמיחה והניקה, למטאמורפוזות של החמרים והצינורות המוכילים חיים מן השורש אל הצמרות, ההלכה הציונית הרשמית, המודפסת והמנוסחת באספות והחלטות, לא הוינה את רוח הסירוב ורוח הדביקות, באורח נעלם של ניגודים, היא ינקה משליכות נכרית של מנעים טבעיים עם נופי הארץ וגידולי האדם שבהם. חיתה זו לשון של תזוירנות ונימוקי אהבה בלתי מובנים ליהודי די בן למשפחה עירונית מאו ומתמיד, ביאליק, שעמו קיים אבי קשרי ידידות צנועים ומעשיי-גינונים, הבין יתר מאחרים ללשון ציונית זו, לעדנת האינסטינקט הפועל מבעד למרחקים ומחיצות ומחסומים, הוא הקשיב לגנימוקים לאומיים שאבי אסף כשבליים בשדה, המשורר היה נענה לפרקים לפיתוייו של האגרונום והלך שולל אתריו באיזו הרפתקה אגרונומית שירית, כך זוכר אני שנלווה אליו לביקר שבת קיצי אחד אצל איש רוסי, מאראקויאב שמו, שבלט בגלרית המ"הפכנים החקלאיים שאבי היה רוחש להם אהבה, שמו הולין במשפחתנו צליל אגדתי משהו, שלא ביקשנו להסביר, מעולם לא לבש שם זה ריאת ליות שלימה, אינדיבידואלית; איננו ליגנט רוסי שהתחנך על אידיאלים של סוף המאה ה-19, טוסלסואי בדער חיו, עזב את העיר, את הקאריארה המוזרת, את מותרות התרבות, פרע

אל הוותה, אל הצטחנות, גידל יד קות, מירות, עסק בסאלקציה של זנים, פרסם מדי פעם במעם מפרי מחקריו, משך אליו את הרגשים למה פכות לא-ציבוריות, לא-פוליטיות, ודוקא, על סף המהפכות הזועזועים - ציבוריים-פוליטיים-תרבותיים - חגוד לים ביותר של התקופה, מה הגיע אותו להתבדלות זה, לפי רישות ממשפחתו, להסתגרותו בפגדל שן של כפרו? על כך לא תהיתי בימי ילדותי, שמו בישר איזו אמת נכרית וקרובה גם יחד והיא לא חייבה תר"ספת חקר, עם הקריאה ב"אני סר" גי" למולסטוי, נצנצה לעיני דמותו של מאראקויאב זה בריאליות דרא-מסית, אם כי אין כל סמיכות גורלות בין השנים, באותם הימים היה כבר האיש זקן, בעל זקן-שיבה ולפניו היתה ארשת גאוה אריסטוקרטית מוסתרת, עממיותו ומשטות הליכותיו הסוד אולי את הכרת העליונות שהיתה לו ביחס לבני עמו, כן שוא מדות ה"חברותא" הפטיבדודי-מוקראטיות, פעם, בקרון נוסעים, לשאלת הנהג - "לאן אתה סכאז" הנחית מהלוטת הזקה על ראשו של השואל: "איזה סבא אני לך?" אבי רחש לו, כאמור, רגשי חיבה והוקרה, מלוגי איזו תעלומה, היום נבצר ממני פירושה המלא, אם כי הגוי הוא נעשה מסחורי ותר"בצ יותר, וזאת ודאי באמצעות של ביאליק, כאמור הלך המשורר עם אבי ללא חשבונות והיסוסים, הדרכים היו אז אמנם, כבר בחזקת סכנה, ושני היהודים צריכים היו לעבוד כבדת דרך ארוכה ברגל בסביבה כפרית שלא היו לה מצוינת בחיבה ליהודים, לכן דאגו וחדדו בני המשפחות לשובם שנתאחר, לאחר שנים הרבה, בצפת, תוך טיול ערבי קיצי, הזכיר פתאום ביאליק את ההליכה אל מאראקויאב בנימה של תרגה לא מוסתרת, הוא דיבר על כך בהפסקות, בהרחור ספקני משהו, באי זה כוכב ראש, באיטיות, כמי שזוכר במאורע רחוק, אהוב ונכל זאת סכ"כיד על הזכרון, הוא הזכיר את ההליכה הארוכה ברגל דרך שדות ושבילים (המשך בעמ' 7)

מאחרי מחיצה

(המשך מעמ' 6)

הוליים־צהובים של שלהי הקיץ. את דמותו של האיש המונר והיפה. כסרי בשל בין פירותיו הצהובים. העסיקים. הבשילים. הזכיר את המילונים הנהדרים שלו. העלה קצת מחופש דעותיו ותנועותיו. סימן להשתחררות האדם ממנגנון חברתי. ושוב הזכיר את הגון הצהוב של החול. של הנוף ואמת המים שמצאו בדרך. כריכה קטנה שבפתח החווה. לא שאלתי על הגוי עצמו. אם כי אולי יכול היה להסביר את הדמות האגדתית שהשפיעה על אבי. אך בש"ע זה היה ביאליק עצמו הידה גודל לה. כבדת פשר יותר מן הגוי הרחוק. חידת עצבותו הפתאומית. חידת שתי קתו ומבטו המרחיק. הילדותי שבו נת' כנס כלו. אל תוך תוכה של הראייה הראשונה.

ראיתיו. וכך רואה אני אותו היום. מעבר למחיצת האבים. כמו בהלומה שסיפר ב"ספיח". זה הדף האהוב עלי ביותר בספריו. שאין אני יכול לקרוא בלי התרגשות עמוקה. בבואתו של היושב מאחורי המחיצה. כשפניו אל הנחל וגבו אל עולם חוץ. אל הרעש והתנועה האוילית. אל האדם הנסחף עם הזרם. ואילו הוא, פניו קבועים תמיד בזרם המים. בראי. כבבואת הל' בנה במי הנהר. היושב והנחבא במס' תל ילדותי ומולדתו הכפרית. הפלונס בראיתו הראשונה, מוטיב חוזר הוא. בניואנסים שונים בספרות. בשירה. מוטיב זהב לחוקרי המוטיבים. אך לא מוטיב ספרותי היה לעיני. אלא המשורר עצמו. מהותו. חלום בהתגשמותו. שהחולם נזהר מהביעו. אך הביעו אותו פניו. מבטו החלוסי שלא נכאן. מסכת חורונו. זכרון החול הצהוב הקר צי שנגע תמיד אל לבו כוכרון של כפר מולדתו. כסקיחת עיניים ראש שונה. שבה נזכר בחרדה ואמונה אפי' לה. ראיתיו מעבר למחיצת האבים. נאסף פנימה. מהרהל באחר שיצא מס' נו ועתיד לחזור אליו. ואולי הוא כבר חזר אליו אז. מדוע הבבואה שהורה היא באיר הננו. הורזע על הנחל? דור אני. היה זה כשגה שלפי'

עזרא זוסמן